

Interreg
Estonia-Latvia
European Regional Development Fund

EUROPEAN UNION

PROJECT "BOOSTING CROSS BORDER ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN SOCIAL AND CREATIVE INDUSTRIES SECTOR" (SOCIAL&CREATIVE)

INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA TIESĪBAS

D.Liberte 17.05.2018, Tartu

RĪGAS
PLĀNOŠANAS REĢIONS

Jauno uzņēmēju centrs
LATVIJA

LOOVUSE
VÄRSKE
VÄRV

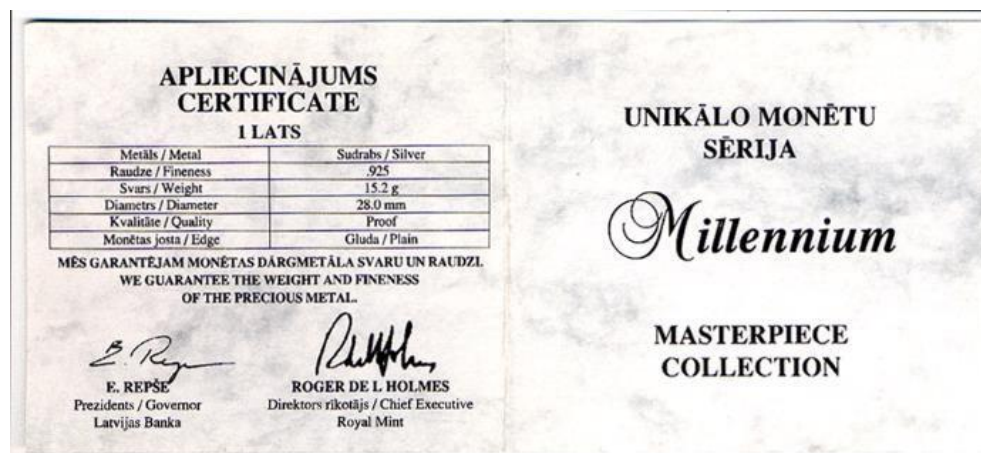
Intelektuālais īpašums:

- intelektuālais īpašums - vērtības (jaunrade), ko cilvēks rada garīgā darba rezultātā:
 - rūpnieciskais īpašums (saistīts ar rūpniecisko ražošanu, komerciju; lielākoties iegūst reģistrācijas ceļā un ir teritoriāli ierobežots)
 - autortiesības un blakustiesības (saistītas ar mākslu, kultūru; rodas, tiklīdz darbs radīts, un spēkā visās Bernes konvencijas par literatūras un mākslas darbu aizsardzību dalībvalstīs)
- privātas tiesības uz jauniem, oriģināliem, negaidītiem (neacīmredzamiem) intelektuālā darba rezultātiem

Intelektuālā īpašuma principi (1):

- nevar aizsargāt idejas un koncepcijas
- var aizsargāt konkrētā formā materializētu ideju, - tātad literāru vai mākslas darbu, arī lietišķās mākslas darbu, dizaina darbu vai dizainparaugu, konkrēti attēlotu preču zīmi, konkrēti aprakstītu izgudrojumu u.tml.

Latvijas Bankas Millennium monēta

Gadu tūkstošiem mijoties, domas kavējas pie bijušā, sajūtas tiecas gaidāmajā, bet ķermenis ik brīdī izdzīvo savu tagadnību. Mūs nodarbina laika paradoksi un to uzdotie jautājumi, neatminamie noslēpumi.

Kas es esmu – notikumu radītājs, vēstures subjekts, būtiskā iemesls vai arī tikai skaidrība starp citām skaidrībām laika straumēs un vērpētēs?

Vai varbūt poga, kuras uzdevums ir noturēt, nostiprināt, apliecināt, bet vienlaikus vadīt dienas, pie mēteļa piešūtai un tā iespējas neapjaušot?

XX gadsimts aiziet vēsturē ar fantastiskiem panākumiem un ar tikpat fantastiskām sakāvē. Lai kā mēs gribētu jaunajā gadu tūkstošā iesaistot tīri un nevainīgi, mēs tomēr esam tikai poga, kas piešūta pie pagātnes mēteļa.

Monētas dizainu veidojuši grafiķis Gunārs Cilītis un tēlnieks Jānis Strupulis. Monēta kalta Lielbritānijā, kaltuvē Royal Mint.

Monēta ir likumīgs maksāšanas līdzeklis Latvijas Republikā.

As the turn of the millennium approaches, our minds tend to linger on the past, our senses are roused by the future, and our bodies are ever so keenly aware of being alive here and now. We are preoccupied with the paradoxes of time, seeking answers to the questions they pose and unsolved mysteries they contain.

Who am I? A mover of events, an architect of history, an author of what is of essence or a mere sliver, one among many, tossed about by the torrents and whirlpools of time.

Or perhaps I am simply a button, whose mission is to hold, to secure and to signify, attached to a coat whose possibilities I cannot begin to fathom.

The 20th century, with its tremendous achievements and devastating defeats, will soon recede into history. As much as we would desire to step into the new millennium pure and guiltless, we are but a button held fast to the coat of our past.

The coin's design was created by Gunārs Cilītis and modelled by Jānis Strupulis. The coin was struck by the Royal Mint (United Kingdom). The coin is legal tender in the Republic of Latvia.

Intelektuālā īpašuma principi (2):

- patentu apiešana – ir atļauta patentētu izgudrojumu tālāka attīstīšana, uzlabošana, radot jaunus, atvasinātus produktus, kas «dod labākus rezultātus»

Intelektuālā īpašuma principi (3):

- intelektuālā īpašuma tiesības nav pozitīvas tiesības, tās ir aizliedzošas (negatīvas) tiesības pret citu personu komerciālām aktivitātēm (ražot, lietot, pārdot bez īpašnieka atļaujas)

Intelektuālā īpašuma principi (4):

- intelektuālā īpašuma tiesības ir pārejošas, pagaidu tiesības, kuru mērķis ir ievirzīt intelektuālā darba rezultātu publiskā valdījumā
- izņēmuma tiesības tiek piešķirtas uz zināmu termiņu, pēc tam darbs kļūst par sabiedrības īpašumu, un to brīvi var izmantot jebkurš
 - izņēmums – preču zīmes, ģeogrāfiskās izcelsmes norādes

Intelektuālā īpašuma daba:

- bezķermeniska lieta
- intelektuālā īpašuma tiesības pielīdzina tiesībām uz kustamu mantu

Rūpnieciskais īpašums:

- izgudrojums (patents)
- komercnoslēpums
- dizainparaugs
- preču zīme
- ģeogrāfiskās izcelsmes norāde
- augu šķirne
- u.c.

Izgudrojums:

- Izgudrojums - rakstiski izklāstītas sistematizētas zināšanas par kādas tehniskas problēmas risinājumu
- Patents - tehnisku novitāšu aizsardzības forma; likumīgs instruments tehnisku risinājumu ekskluzivitātes nodrošināšanai tirgū, kas ļauj gūt maksimālu labumu no to izmantošanas:
 - teritoriāls raksturs
 - ierobežots darbības laiks – 20 gadi (+ max 5 gadi PAS augu aizsardzības līdzekļiem vai zālēm + 6 mēneši pediatrikais pagarinājums zālēm)
 - darījums starp valsti un izgudrotāju: ekskluzivitāte apmaiņā pret informāciju
 - rūpniecībā izmantojamu novitāšu aizsardzība, nevis zinātnisku darbu novērtējums

Patentēt var:

- "jebko zem šīs Saules, ko radījis cilvēks" (ASV pieeja)
- tehniska rakstura risinājumus (Eiropas pieeja; neizsmeļošs uzskaitījums):
 - fiziski ķermeņi:
 - ierīce
 - viela
 - mikroorganisms (vīruss, sēnīte, baktērija)
 - fiziskas darbības:
 - metode, paņēmieni
 - izmantošana (piem., līdz šim zināmu ierīču, paņēmieni, vielu, mikroorganismu celmu līdz šim nezināms pielietojums, proti, citu sabiedrības vajadzību apmierināšanai)

Izgudrojuma patentspēja:

- Patentu izsniedz par izgudrojumu, kas ir:
 - jauns (novitāte) - neatkārto neko no tām profesionālajām zināšanām, kuru kopums veido tehnikas līmeni + nav aprakstīts cita patentpieteicēja iesniegtajā pieteikumā (tehnikas līmenis – jebkura informācija, kas jebkur pasaulē publiskota pirms patenta pieteikuma datuma); arī pašam savs izgudrojums jātur slepenībā
 - kam piemīt izgudrojuma līmenis - ja attiecīgās nozares speciālists var konstatēt, ka izgudrojums acīmredzami neizriet no iepriekšējā tehnikas līmeņa
 - rūpnieciski izmantojams – objekts ir izgatavojams vai izlietojams kādā tautsaimniecības nozarē, to iespējams daudzkārt atkārtot

Nepatentējami objekti:

- atklājumi, zinātniskas teorijas, matemātiskas metodes
- estētiski risinājumi
- plāni, intelektuālās darbības metodes, komercdarbības vai spēļu noteikumi un paņēmieni, datorprogrammas
- informācijas sniegšanas paņēmieni - tabulas, kalendāri, informācijas grupēšana (pēc alfabēta vai citām pazīmēm)

Izgudrojumi, kas nav patentējami:

- pretrunā valdošajai morālei (biotehnoloģiskie izgudrojumi, nehumānie izgudrojumi)
- neatbilst rūpnieciskās izmantošanas kritērijam (cilvēka un dzīvnieku diagnostikas un ārstēšanas paņēmieni)
- augu un dzīvnieku šķirnes, to selekcijas bioloģiskie paņēmieni

Patents:

- dokuments, kas sastāv no vairākām daļām, ko kopumā sauc par specifikāciju:
 - izgudrojuma apraksts
 - pretenzijas (juridiski svarīgākā daļa - tā faktiski ir izgudrojuma definīcija; aizsardzības apjoms ir atkarīgs no tā, kā izgudrojums ir definēts pretenzijās)
 - zīmējumi (ja nepieciešami)
- lai patentu uzturētu spēkā, jāmaksā uzturēšanas maksas, sākot ar trešo gadu

Patenttiesību subjekti:

Tiesības uz patentu ir:

- izgudrotājam
- izgudrotāja tiesību pārņēmējam
- ja vairākas personas izgudrojumu radījušas kopīgi, tām ir kopīgas tiesības uz izgudrojumu
- tiesības uz patentu pieder darba devējam, ja izgudrojumu, attiecībā uz kuru iesniegts patenta pieteikums, ir radījis darbinieks, kura darba pienākumi ietver:
 - 1) izgudrotājdarbību;
 - 2) pētniecību, projektēšanu un konstruēšanu vai tehnoloģiskās izstrādes sagatavošanu

Izgudrotāji un izgudrojumi:

- Aleksandrs Volta
- Gabriels Fārenheits
- Džordžs Īstmens
- Melita Benca
- Karls fon Draiss
- Jākobs V. Deiviss (dzimis Rīgā 1831.gadā kā Jēkabs Jufess)

Mobilais podiņš „Pipin”

<http://www.maminuklubs.lv/mazulis/musu-loti-pozitiva-pieredze-ar-podina-lietu-246831/print/>

Komercnoslēpums:

- komercnoslēpums ir zinātība un uzņēmējdarbības neizpaužama informācija:
 - kas ir slepena (nav vispārzināma un pieejama personām attiecīgajā nozarē)
 - tai ir komerciāla vērtība
 - tā ir bijusi pakļauta saprātīgiem slepenības uzturēšanas pasākumiem
- komercnoslēpums – alternatīva patentam, ja izgudrojums ir, piemēram, ražošanas tehnoloģija
- par komercnoslēpuma tiesību pārkāpumu ir uzskatāma komercnoslēpuma nelikumīga iegūšana, izmantošana un izpaušana
- konfidencialitātes līguma paraugs:
 - http://www.lrpv.gov.lv/sites/default/files/media/dokumenti/Dizainparaugu_ligumi/konfidencialitates_ligums.pdf

Dizainparaugs:

izstrādājuma vai tā daļas ārējais veidols
(telpisks apjoms, plakans izstrādājums, arī burtveidols)

RCD 84223-0003

RCD 1985474-0001

RCD 497565-0001

Dizainparaugs:

RCD 1952268-0003

RCD 979521-0001

RCD 1921545-0003

Tiesību subjekti:

Tiesības uz dizainparaugu ir:

- dizaineram
- dizainera tiesību pārņēmējam
- ja vairākas personas dizainparaugu radījušas kopīgi, tiesības uz dizainparaugu pieder visiem kopīgi
- ja dizainparaugs radīts, veicot darba uzdevumu, tiesības uz to ir dizaineram, ja vien līgumā nav paredzēts citādi

Tiesību uz dizainparaugu iegūšana:

- ar reģistrāciju, izmantojot pieejamo procedūru – nacionālo, reģionālo (Eiropas Savienība), starptautisko
- līdztekus reģistrācijai vai neatkarīgi no tās dizainparaugu var aizsargāt kā dizaina darbu atbilstoši Autortiesību likuma noteikumiem
- nereģistrēts Kopienas dizainparaugs

Reģistrācijas piešķirto tiesību apjoms:

- aptver jebkuru dizainparaugu, kurš uz informētu lietotāju neatstāj citādu iespaidu kā reģistrētais
- aizsardzības apjomu nosaka reģistrācijā un oficiālajā publikācijā ietvertie attēli
- aizsardzības apjomu neietekmē izstrādājuma nosaukums, kā arī dizainparauga apraksts

Reģistrācijas termiņš, atjaunošana:

- dizainparauga reģistrācija ir spēkā 5 gadus, to var atjaunot ikreiz uz jaunu 5 gadu darbības periodu līdz maksimālajam aizsardzības termiņam – 25 gadiem
- dizainparauga īpašnieks paziņo reģistrācijas iestādei par īpašnieka vai adreses maiņu
- jebkurā brīdī dizainparauga īpašnieks var atteikties no reģistrācijas pilnīgi vai daļēji

Nereģistrēts Kopienas dizainparaugs:

- nodrošina aizsardzību tikai pret dizainparauga kopēšanu
- aizsardzības ilgums – 3 gadi no brīža, kad dizainparaugs izpausts
- tātad piemērots nozarēm, kuras ātri mainās (piem., modes industrija)

Aizsardzības priekšnoteikumi:

- Dizainparaugam piešķir tiesisko aizsardzību:
 - ja tas ir jauns (novitāte):
 - pirms tā reģistrācijas pieteikuma iesniegšanas dienas sabiedrībai nav ticis izpausts identisks dizainparaugs
 - ja tam ir individuāls raksturs:
 - kopiespaids, ko tas atstāj uz informētu lietotāju, atšķiras no jau izpausta dizainparauga kopiespaida
 - novērtējot individuālo raksturu, ņem vērā izstrādājuma iedabu un rūpniecības vai amatniecības nozares īpatnības

Labvēlības periods:

- izpaušana nekaitē dizainparauga novitātei un individuālajam raksturam, ja dizainparaugu izpaudis pats dizainers un ja tā notikusi 12 mēnešu laikposmā pirms reģistrācijas pieteikuma datuma
- dizainparaugu uzskata par izpaustu, ja tas publicēts sakarā ar reģistrāciju, demonstrēts izstādē, lietots komercdarbībā vai citādi kļuvis pieejams sabiedrībai
- dizainparaugu neuzskata par izpaustu, ja tas parastā notikumu gaitā nevarēja kļūt zināms attiecīgās nozares speciālistiem, kas darbojas Eiropas Kopienā

Preču zīme:

- apzīmējums, kuru lieto, lai kāda uzņēmuma preces vai pakalpojumus atšķirtu no citu uzņēmumu precēm vai pakalpojumiem:
 - preču zīme identificē viena uzņēmuma preces starp citu uzņēmumu precēm, piem., **MERCEDES-BENZ** attiecībā uz automašīnām
 - pakalpojumu zīme identificē viena uzņēmuma pakalpojumus starp citu uzņēmumu pakalpojumiem, piem., **DOMENIKSS** attiecībā uz automobiļu pārdošanu
 - preču un pakalpojumu zīme identificē viena uzņēmuma preces un pakalpojumus starp citu uzņēmumu precēm un pakalpojumiem, piem., **LIDO** attiecībā uz gaļas izstrādājumiem un ēdināšanas pakalpojumiem

Preču zīmes loma

“Ja šo uzņēmumu sadalītu, es tev atdotu zemi un rūpnīcas, bet sev paņemtu zīmolus un preču zīmes un būtu veiksmīgāks nekā tu.”

Džons Stjuarts,
Quaker Oats Company vadītājs no 1922.-1953.

Tiesību uz preču zīmi iegūšana:

- ar reģistrāciju
 - jāreķinās ar reģistrācijas izmaksām
 - viegli pierādīt tiesību esamību
- ar lietošanu (intensīva izmantošana komercdarbībā un reklāmas pasākumi)
 - nav reģistrācijas izmaksu
 - jāņem vērā, ka ir salīdzinoši grūtāk pierādīt šādu tiesību esamību

Tiesību uz preču zīmi subjekti:

Tiesības uz preču zīmi var iegūt:

- juridiska persona
- fiziska persona
- vairākas personas vienlaicīgi (kopīpašums)

Vienai personai var piederēt viena vai vairākas preču zīmes

Reģistrēta preču zīme (1)

- nodrošina īpašniekam izņēmuma tiesības uz šo zīmi
- blakus reģistrētai preču zīmei var likt apzīmējumu ®

Reģistrēta preču zīme (2)

- to var pārdot, dāvināt, novēlēt mantojumā
- tā var būt par pamatu finansējuma iegūšanai (var izmantot kā ķīlu)
- to var nodot lietošanai citai personai uz licences, franšīzes vai tml. līguma pamata, gūstot par to atlīdzību

Reģistrēta preču zīme (3)

- tā var veidot nozīmīgu uzņēmuma aktīvu daļu
- būtisks mārketinga instruments un pamats uzņēmuma tēla un labās slavas veidošanai

Reģ. Nr. M 70 263

Reģ. dat. 20.09.2016

Pieteik. M-16-66

Pieteik. dat. 20.01.2016

Spēkā esamības paredzamais termiņš 20.01.2026

Īpašnieks ORKLA CONFECTIONERY & SNACKS LATVIJA, SIA; Miera iela 22, Rīga, LV-1001, LV

Preces/pakalpojumi:

30 kakao; kakao masa; apstrādātas kakao pupiņas; miltu un labības izstrādājumi; maizes un konditorejas izstrādājumi; tortes; kūkas; kūksi; šokolāde un šokolādes izstrādājumi, to skaitā šokolādes tāfelītes, šokolādes batoniņi, šokolādes konfektes un šokolādes konfektes ar alkohola pildījumu; saldumu tāfelītes; graudu pārslu batoniņi; konfektes; konfektes ar krēma, marmelādes, pomādes, pralinē un vafeļu pildījumu; trifeles; karameles; mīkstās karameles; ledenes; zefīrs; pastilas; marmelāde; šerbeti; marcipāns; riekstu vai rozīņu dražejas, kas pārklātas ar cukura vai šokolādes glazūru; žāvēti augļi šokolādē; cepumi; vafeles; vafeļu tortes; saldētas tortes; saldējums

32alus; minerālūdeņi, gāzēti ūdeņi un citi bezalkoholiskie dzērieni; augļu dzērieni un augļu sulas; sīrupi un citas sastāvdaļas dzērienu pagatavošanai

33alkoholiskie dzērieni (izņemot alu)

35 konditorejas izstrādājumu, konfekšu, šokolādes un šokolādes izstrādājumu, tortu, kūku, kūksu, cepumu, miltu un labības izstrādājumu, maizes izstrādājumu un saldējuma mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības pakalpojumi

43 apgāde ar uzturu; bufešu pakalpojumi; kafetēriju pakalpojumi; kafejnīcu pakalpojumi; restorānu un pašapkalpošanās restorānu pakalpojumi; viesu izmitināšana

Statuss: zīme reģistrēta

Ko reģistrēt:

- izvēloties, ko reģistrēt, jāreķinās, ka:
 - preču zīme tiek aizsargāta tāda, kāda tā ir pieteikta un reģistrēta
 - tomēr izņēmuma tiesības nozīmē tiesības aizliegt citām personām komercdarbībā izmantot preču zīmei identisku vai sajaucami līdzīgu apzīmējumu identiskām vai līdzīgām precēm, bet, piemēram, viena un tā paša objekta melnbalts un krāsains attēls ar lielu varbūtību tiks uzskatīti par sajaucami līdzīgiem apzīmējumiem
 - jālieto būs atbilstoši reģistrācijai (ja zīmē parādās būtiskas izmaiņas, tā jāpiesaka reģistrācijai no jauna)

Kādām precēm reģistrēt:

- ne par šauru, jo paplašināt preču/pakalpojumu sarakstu nevar (jāiesniedz jauns pieteikums) - lai gadījumā, ja tiek nolemts ražot jaunus, radniecīgus produktus, tie jau būtu aptverti ar esošo reģistrāciju)
 - “gaļas izstrādājumi” (nevis “desas”)
 - “mēbeles” (nevis “virtuves galdi un krēsli”)
 - “kosmētiskie līdzekļi” vai “kosmētiskie līdzekļi, to skaitā krēmi, losjoni, sejas maskas, kosmētiskās eļļas, vannas sāļi” (nevis “krēmi, losjoni, sejas maskas, kosmētiskās eļļas, vannas sāļi”)
- ne par plašu (pienākums lietot preču zīmi)
 - preču zīmes reģistrāciju tiesas ceļā var atcelt, ja preču zīme pēc tās reģistrācijas 5 gadu secīgā periodā nav faktiski izmantota saistībā ar attiecīgajām precēm vai pakalpojumiem

Kur reģistrēt:

- nav iespējams zīmi reģistrēt “visā pasaulē”
- teritorijas (valstu) izvēle
 - jāsāk ar to valsti, kurā preču noiets paredzēts vispirms
 - prioritātes tiesības - personai, kas noteiktā kārtībā iesniegusi preču zīmes reģistrācijas pieteikumu kādā vienā valstī, vai šīs personas tiesību pārņēmējam 6 mēnešu laikā no pirmā pieteikuma datuma ir prioritātes tiesības arī citā valstī iesniegt šīs pašas preču zīmes reģistrācijas pieteikumu
 - valstis, kurās paredzēts preču noiets, iespējamā izvēle:
 - reģistrācija konkrētā valstī
 - Eiropas Savienības preču zīmes reģistrācija (euipo.europa.eu)
 - starptautiskā reģistrācija Madrides Savienības ietvaros, norādot konkrētas valstis (www.wipo.int)

Reģistrācijas termiņš un atjaunošana:

- preču zīmes reģistrācija ir spēkā 10 gadus, to var atjaunot uz jaunu darbības periodu
- zīmes īpašnieks paziņo reģistrācijas iestādei par īpašnieka vai adreses maiņu, par preču/pakalpojumu svītrošanu no saraksta
- jebkurā brīdī preču zīmes īpašnieks var atteikties no reģistrācijas

Preču zīmes nelikumīgas izmantošanas apstrīdēšana:

- civiltiesiski (tiesa)

- Likuma «Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm» 4.panta sestā daļa, 28.pants
- Konkurences likuma 18.pants

- administratīvi (policija, muita)

- Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.¹⁷ pants «Preču zīmes, citas atšķirības zīmes un dizainparauga nelikumīga izmantošana» un 166.¹⁴ pants «Viltotu preču pārdošana»
- Eiropas Parlamenta un Padomes regula Nr. 608/2013 (12.06.2013) par muitas darbu intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanā, ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1383/2003

- krimināltiesiski (policija)

- Krimināllikuma 206.pants

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāde:

- ģeogrāfisks nosaukums vai cits apzīmējums, kuru lieto, tieši vai netieši norādot uz preču vai pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi, arī uz to raksturu vai īpašībām, kas saistītas ar šo izcelsmi
- identificē preces izcelsmi no konkrēta reģiona
- Latvijā ģeogrāfiskās izcelsmes norādes tiek aizsargātas bez to reģistrācijas; Eiropas Savienībā tās tiek aizsargātas pārtikas kvalitātes shēmu ietvaros (ar reģistrāciju):
 - aizsargāti cilmes vietu nosaukumi,
 - aizsargātas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes,
 - garantētas tradicionālās īpatnības

Augu šķirne:

- selekcionāra radīta šķirne, kas atbilst šādiem kritērijiem:
 - novitāte
 - atšķirīgums (skaidri atšķiras no jau esošajām)
 - vienveidība (neatkarīgi no pavairošanas veida)
 - stabilitāte (īpašības saglabājas pēc vairākkārtējas pavairošanas)
 - tai ir nosaukums
- atbildīgā institūcija Latvijā – Valsts augu aizsardzības dienests

Autortiesības:

- tiesību nozare, kas regulē literatūras, mākslas un zinātnes darbu izmantošanu
- aizsargā jebkuru autora radošās darbības rezultātu literatūras, zinātnes vai mākslas jomā, arī nepabeigtus darbus, neatkarīgi no to izpausmes veida, formas un vērtības
- pieder autoram, tiklīdz darbs radīts, neatkarīgi no tā, vai darbs pabeigts

Darbs autortiesību izpratnē:

- autora radošās darbības rezultāts literatūras, zinātnes vai mākslas jomā neatkarīgi no tā izpausmes veida, formas un vērtības
- jaunrades noteikšanai jāņem vērā, cik lielā mērā autoram darba radīšanas procesā ir bijusi iespēja izdarīt brīvu izvēli un izpaust savu personību
- jaunradi nevar konstatēt, ja persona:
 - sniegusi tikai tehnisku palīdzību darba radīšanā
 - sniegusi tikai konsultatīvu, organizatorisku vai materiālo palīdzību
 - tikai kontrolējusi darba radīšanu

Aizsargājami darbi:

- literārie darbi (grāmatas, runas, datorprogrammas, lekcijas)
- dramatiskie un muzikāli dramatiskie darbi, scenāriji, audiovizuālu darbu literārie projekti
- horeogrāfiskie darbi un pantomīmas
- muzikālie darbi ar tekstu vai bez tā
- audiovizuālie darbi
- zīmējumi, glezniecības, tēlniecības un grafikas darbi un citi mākslas darbi
- lietišķās mākslas darbi, dekorācijas un scenogrāfijas darbi
- dizaina darbi
- fotogrāfiskie darbi un darbi, kas izpildīti fotogrāfijai līdzīgā veidā
- celtnu, būvju, arhitektūras darbu skices, meti, projekti un celtnu un būvju risinājumi, dārzu un parku projekti un risinājumi, kā arī pilnīgi vai daļēji uzceltas būves un realizētie pilsētbūvniecības vai ainavu objekti
- ģeogrāfiskās kartes, plāni, skices, plastiskie darbi, kas attiecas uz ģeogrāfiju, topogrāfiju un citām zinātnēm u.c.

Aizsargājami atvasinātie darbi:

- tulkojumi un apdares, pārstrādāti darbi, anotācijas, referāti, kopsavilkumi, apskati, muzikāli aranžējumi, ekranizācijas un dramatizējumi un tamlīdzīgi darbiaudiovizuālie darbi
- darbu krājumi (enciklopēdijas, antoloģijas, atlanti un tamlīdzīgi darbu krājumi), kā arī datu bāzes un citi salikti darbi, kas materiālu atlases vai izkārtojuma ziņā ir jaunrades rezultāts
- atvasinātie darbi tiek aizsargāti neatkarīgi no tā, vai uz darbiem, no kuriem tie atvasināti vai kuri iekļauti tajos, attiecināma autortiesību aizsardzība

Neaizsargājami darbi:

- normatīvie un administratīvie akti, citi valsts un pašvaldību iestāžu izdoti dokumenti un tiesas nolēmumi (likumi, tiesu spriedumi, lēmumi u.c. oficiāli dokumenti), kā arī šo tekstu oficiālie tulkojumi
- valsts apstiprinātie, kā arī starptautiski atzītie oficiālie simboli un zīmes (karogi, ģerboņi, himnas, apbalvojumi), kuru lietošanu nosaka atsevišķi normatīvie akti
- kartes, kuru sagatavošanu un lietošanu nosaka normatīvie akti
- presē, radio vai televīzijas raidījumos vai citos saziņas līdzekļos sniegtā informācija par dienas jaunumiem, dažādiem faktiem un notikumiem
- idejas, metodes, procesi un matemātiskās koncepcijas

Autors:

- sākotnējais autors – tikai fiziska persona:
 - autors
 - līdzautori
 - audiovizuāla darba autori (režisors, scenārija autors, dialogu autors, šim darbam radītās mūzikas autors, u.c. personas, kas devušas radošo ieguldījumu darba tapšanā; producenti - nē)
 - atvasināto darbu autori
- darba devēja uzdevumā radīta darba autors:
 - ja autors, būdams darba attiecībās ar darba devēju, ir radījis darbu, pildot darba pienākumus, visas autortiesības uz šo darbu pieder autoram, taču autora mantiskās tiesības atbilstoši līgumam var nodot darba devējam
 - izņēmums: ja datorprogrammu izstrādājis darbinieks, pildot darba uzdevumu, visas šādā veidā radītās datorprogrammas autora mantiskās tiesības pieder darba devējam, ja vien līgumā nav paredzēts citādi

Autortiesību prezumpcija:

- persona, kuras vārds vai vispāratzīts pseidonīms ir norādīts uz publiskota vai publicēta darba vai reproducēta darba, uzskatāma par darba autoru, ja nav pierādīts pretējais
- ja darbs ir publiskots vai publicēts, nenorādot autoru, autora vārdā un interesēs darbojas redaktors, bet, ja arī redaktors nav norādīts, — izdevējs vai autora pilnvarota persona

Autora tiesības:

- personiskās tiesības (*moral rights*) - aizsargā autora garīgo saikni ar darbu, kā arī godu un cieņu
- mantiskās tiesības (*economic rights*) - autora tiesības izmantot savu darbu jebkādā veidā, atļaut vai aizliegt tā izmantošanu, kā arī saņemt atlīdzību par darba izmantošanu

Personiskās tiesības uz:

- autorību - tiesības tikt atzītam par autoru
- izlemšanu, vai/kad darbs tiks publicēts
- darba atsaukšanu
- vārdu - tiesības pieprasīt, lai viņa vārds būtu pienācīgi norādīts visās kopijās un jebkurā ar viņa darbu saistītā publiskā pasākumā
- darba neaizskaramību - tiesības atļaut vai aizliegt izdarīt jebkādus grozījumus
- pretdarbību jebkurai sava darba izkropļošanai, sagrozīšanai, kā arī tādai autora tiesību aizskaršanai, kas var kaitēt autora godam vai cieņai

Mantiskās tiesības:

- publiskot darbu
- publicēt darbu
- publiski izpildīt darbu
- izplatīt darbu
- raidīt darbu
- retranslēt darbu
- padarīt darbu pieejamu sabiedrībai pa vadiem vai citādā veidā tādējādi, ka tam var piekļūt individuāli izraudzītā vietā un individuāli izraudzītā laikā (t.i. – ievietot internetā)
- iznomāt, izīrēt vai publiski patapināt darba oriģinālu vai kopijas
- tieši vai netieši, īslaicīgi vai pastāvīgi reproducēt darbu
- tulkot darbu
- aranžēt, dramatizēt, ekranizēt vai citādi pārveidot darbu

Autortiesību principi:

- autortiesību piederības apliecināšanai nav nepieciešama reģistrācija, darba speciāla noformēšana vai kādu citu formalitāšu ievērošana
- autors savas tiesības uz darbu var apliecināt ar autortiesību aizsardzības zīmi (© Ilze Eglīte, 2018)

Darba izmantošanas tiesības:

- lai iegūtu darba izmantošanas tiesības, darba izmantotājiem attiecībā uz katru darba izmantošanas veidu un katru darba izmantošanas reizi jāsaņem autora atļauja
- atļauja var būt gan licences līguma, gan licences veidā; tā jāsaņem pirms darba izmantošanas
- atļauja nepieciešama, ja publiskais izmantojums paredzēts vairākiem ar izmantojuma veicēju vai savstarpēji personīgi nesaistītiem sabiedrības locekļiem («ārpus ierastā ģimenes loka»)

Kā likumīgi izmantot aizsargātus darbus:

- uz likumā noteikto autortiesību ierobežojumu pamata:
 - bez autora piekrišanas un atlīdzības - informatīviem mērķiem, izglītības un pētniecības mērķiem; reproducēt (kopēt), lai to varētu izmantot redzes vai dzirdes invalīdi; reproducēt tiesvedības mērķiem; valstisku vai reliģisku ceremoniju laikā, kā arī izglītības iestādēs nepastarpinātā mācību procesā; parodēt vai kariķēt
 - bez autora piekrišanas, bet maksājot atlīdzību (nesēja atlīdzība, publiskais patapinājums, atlīdzība par darbu reprogrāfisko reproducēšanu)
- noslēdzot individuālus līgumus ar autoriem
- noslēdzot licences līgumu ar kolektīvā pārvaldījuma organizāciju:
 - ja tiks izmantots ar autortiesībām aizsargāts darbs - AKKA/LAA,
 - ja tiks izmantoti ieraksti vai fonogrammas (blakustiesības) - LaIPA

Autortiesību termiņš:

- autortiesības ir spēkā visu autora dzīves laiku un 70 gadus pēc autora nāves
- darbus, attiecībā uz kuriem izbeidzies autortiesību termiņš, var brīvi izmantot jebkura persona, ievērojot autora tiesības uz vārdu un darba neaizskaramību

Blakustiesības:

- izpildītāju, fonogrammu producentu, filmu producentu un raidorganizāciju (blakustiesību subjektu) tiesības
 - izpildītājs - aktieris, dziedātājs, mūziķis, dejotājs vai cirka mākslinieks
 - fonogrammas producenti – fiziskā vai juridiskā persona, kura uzņemas iniciatīvu un ir atbildīga par izpildījuma skaņu, citu skaņu vai skaņu atveidojuma pirmās fiksācijas veikšanu
 - filmas producenti – fiziskā vai juridiskā persona, kura finansē un organizē filmas radīšanu un ir atbildīga par tās pabeigšanu
- blakustiesību subjekti savas tiesības var īstenot, tikai ievērojot darbu autoru tiesības
- blakustiesību apliecināšanai nav nepieciešamas nekādas formalitātes; izpildītāji, fonogrammu producenti un filmu producenti uz fonogrammu kopijām vai to iesaiņojuma var izmantot zīmi: burtu "P" aplītī un fonogrammas pirmpublicējuma vai filmas fiksācijas gadu

Blakustiesību termiņš:

- izpildītāju tiesības ir spēkā 50 gadus pēc pirmā izpildījuma
- fonogrammas producenta un filmas producenta tiesības ir spēkā 50 gadus pēc tam, kad izdarīta fiksācija
- raidorganizācijas tiesības ir spēkā 50 gadus pēc raidījuma pirmās pārraides

Kur meklēt informāciju:

- rūpnieciskais īpašums - Patentu valde
 - www.lrpv.gov.lv
 - tālr. 67099600
- autortiesības un blakustiesības - Kultūras ministrija
 - <https://www.km.gov.lv/lv/kultura/autortiesibas>
 - tālr. 67330240, 67330211
- mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijas
 - AKKA/LAA (autortiesības), <http://www.akka-laa.lv>
 - LaIPA (blakustiesības), <http://www.laipa.org>